

JAPAN letter

Newsletter from The Japan Foundation, Bangkok

JAPAN FOUNDATION

ญี่ปุ่นสาร

70

APRIL
MAY
JUNE
2011

02 ขอเชิญส่งข้อความให้กำลังใจชาวญี่ปุ่น
ซึ่งประสบกับเหตุภัยพิบัติแผ่นดินไหว
และคลื่นยักษ์ทsunami

03 Cover Story
ญี่ปุ่นและความผูกพันกับ “ซากุระ”

07 SPECIAL ARTICLE
สังคมญี่ปุ่นและการเมืองอัตลักษณ์ใหม่:
เรื่องของความหลากหลายและความเป็นหนึ่ง

11 Activity REPORT

- เทศกาลภาพยนตร์ครบรอบวันเกิด
100 ปี คุโรซาวะ อากิระ

- นิทรรศการ Contemporary
Japanese Crafts
- เวิร์คชอปกิจกรรมทางด้าน
วัฒนธรรมญี่ปุ่น
- การบรรยายและสัมมนาพิเศษ
เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา
และการพัฒนาอย่างยั่งยืน”
- โครงการสัมมนาญี่ปุ่นศึกษา
เรื่อง “เทคนิคขั้นพื้นฐานและ
ความรู้เบื้องต้นในการค้นหาข้อมูล
เพื่องานวิจัยและวิชาการในระดับ
อุดมศึกษา”

- การบรรยายพิเศษและสัมมนาญี่ปุ่น
ศึกษา เรื่อง “ญี่ปุ่นกับการเคลื่อนย้าย
แรงงานข้ามชาติในยุคโลกาภิวัตน์”

**14 JFBKK Library's
Recommended Books & DVDs**
แนะนำหนังสือใหม่ และดีวีดีใหม่

15 JF Theater
April – May 2011 Program

16 NOTICE

- คอนเสิร์ตการกุศล รวอิจิ คาวามูระ

Message from *DIRECTOR GENERAL*

เจแปนฟาว์นเดชันขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อผู้ที่ประสบทุกขภัยและความยากลำบากจากเหตุภัยพิบัติ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบริเวณชายฝั่งทะเลมหาสมุทรแปซิฟิกของญี่ปุ่น

เราขอแสดงความขอบคุณจากใจจริงต่อความช่วยเหลือและความห่วงใยจากเพื่อนชาวไทยและนานาชาติ รวมถึงข้อความ อีเมลล์ และการโทรศัพท์ที่หลายท่านได้กรุณาโทรเข้ามาแสดงความห่วงใย

เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราจะสามารถทำการฟื้นฟูจากความเสียหายได้โดยเร็ว เราจะก้าวผ่านโศกนาฏกรรมในครั้งนี้ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชนชาวญี่ปุ่นและผู้คนจากทั่วโลก และยังคงดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติต่อไป

เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ ได้ริเริ่มโครงการเพื่อเปิดรับข้อความอันเนื่องมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและสึนามิในครั้งนี้ ขอเชิญทุกท่านส่งข้อความให้กำลังใจ ไม่ว่าจะเป็นรูปของข้อความ การ์ตูน ภาพวาด หรือวิดีโอคลิป โดยท่านสามารถโพสต์ไว้ที่หน้าของเจแปนฟาว์นเดชันในเว็บไซต์ facebook [<http://www.facebook.com/pages/The-Japan-Foundation-Bangkok/122570334445232>] หรือส่งมาทางอีเมลล์ที่ japanletter@jfbkk.or.th เราจะนำข้อความต่าง ๆ ลงเผยแพร่ในเว็บไซต์ของเจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ www.jfbkk.or.th และส่งต่อไปยังประชาชนชาวญี่ปุ่นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ต่อไป

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 02-260-8560~3

ดร. คัทซึมิ คาคาสึ
ผู้อำนวยการ
เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ

We would like to express our sincerest condolences and sympathy to the people affected by the Great East Japan Earthquake on March 11, 2011.

We deeply appreciate for all the heartwarming support from the people of Thailand and the international communities, and are most thankful for the messages, e-mails and phone calls that many of you have sent to us.

We hope that we can find the recovery paths immediately. We will overcome this tragedy in close cooperation with the people of Japan and people of all over the world, and maintain and enhance the international cultural exchange and international relationship.

We have launched the JF-Tohoku message board project, and we welcome your heartwarming messages whether they are in the form of written messages, cartoons, pictures or video clips. Please send them through JFBKK facebook [<http://www.facebook.com/pages/The-Japan-Foundation-Bangkok/122570334445232>] or send via email japanletter@jfbkk.or.th and we will put them on our website www.jfbkk.or.th and convey them to the people of affected area.

For more information please contact 02-260-8560~3.

Dr. Katsumi Kakazu
Director General
The Japan Foundation, Bangkok

去る3月11日に発生した東日本大震災の犠牲者に深い哀悼の意を表するとともに、被災された皆様とそこそ親族に心からお見舞い申し上げます。救援に当たられている関係各位のご努力に深く敬意を表するとともに、一刻も早く復興への道が開けることを願ってやみません。タイでも、多くの方々より、日本に対する暖かいメッセージや支援のお申し出をいただいております、本当にありがたいことです。私たちは、日本及び海外の方々と協力して困難を乗り越え、被災地の復興に参与しつつ、国際交流の維持・促進に取り組んでいく所存です。

国際交流基金バンコク日本文化センターでは、皆様から日本の被災者へ向けたお悔やみ、励ましのメッセージを、オンラインで被災地に届ける活動を開始いたしました。メッセージと名前、写真等を、メール (japanletter@jfbkk.or.th) あるいは当センターの Facebook [<http://www.facebook.com/pages/The-Japan-Foundation-Bangkok/122570334445232>] に書き込む形でお送りください。絵や映像等も歓迎いたします。詳細は、お電話 (02-260-8560~3) でもお問合せ下さい。

国際交流基金バンコク日本文化センター
所長 嘉数勝美

Mrs. Kojima

H.E. Mr. Kojima

เมื่อเสียงเพลงชากระดังไปทั่วกรุงเทพฯ ...

バンコクに桜の歌が流れるとき・・・

เพลงฮิตของญี่ปุ่นที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับดอกซากุระเริ่มแพร่หลายตั้งแต่เมื่อไรก็ได้ เพราะเมื่อก่อนนั้นจะมีแค่เพลงพื้นเมืองเก่าแก่ที่ชื่อ “ชากระ”

เมื่อสืบค้นดูจึงพบว่า มีเพลงชื่อ “ชากระ” ซึ่งแต่งขึ้นใหม่และเป็นที่นิยมของนักฟังเพลงมากมายหลายเพลง เช่น เพลงของโมริยามะ นาโอทาโร, คาวากุจิ เคียวโงะ, อิชิโมโนะคาตาริ, และโคบุคุระ เพลง “ชากระบาน” ของอะราชิ เพลง “เมื่อสีชากระล่องลอยตามสายลม” ของนาทากิมะ มิกะ เพลง “ชากระครี๊ป” ของอุตาดะ อิการ์ เพลง “เวลาของดอกซากุระ” ของไอโกะ และเพลง “ใบชากระ” ของ เอเคบี 48 เป็นต้น

ดูจากเนื้อเพลงจะเห็นว่าเป็นเพลงเกี่ยวกับการลาจากและความรักที่ไม่สมหวังเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเพราะดอกซากุระเป็นดอกไม้ที่คนหนุ่มสาวรู้สึกว่าจะสามารถฝากความในใจไว้ด้วยได้

ผมมาอยู่กรุงเทพฯ ประมาณสี่เดือนครึ่งแล้ว มีคนไทยหลายคนถามผมว่าเมื่อไรเป็นฤดูกาลของดอกซากุระ และบางครั้งผมก็ได้พบคนที่บอกว่าดีใจที่ได้ไปดูดอกซากุระบานที่ญี่ปุ่น

ในเซกซ์นิวส์ ของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ฉบับสุดสัปดาห์ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ มีบทความแนะนำประเทศญี่ปุ่นซึ่งเขียนโดย

คุณปาลิดา พิมพ์กร ซึ่งเคยไปศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่นและเป็นนักเขียนบทความเกี่ยวกับญี่ปุ่น

ในบทความดังกล่าวมีรูปประกอบ 7 รูป และในจำนวนนั้นมี 4 รูปที่มีดอกซากุระ แสดงว่าประเทศญี่ปุ่นมีความเกี่ยวข้องกับดอกซากุระ และคนไทยคงจะชอบดอกซากุระมาก

บทความดังกล่าวบรรยายว่าซากุระเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความไม่ยั่งยืนของสังขาร และการเริ่มต้นใหม่ รวมทั้งกล่าวถึงประเพณีการดูดอกซากุระ แต่ไม่ได้พูดถึงการลาจากและความรักที่ไม่สมหวัง

สักวันหนึ่งเพลงเกี่ยวกับดอกซากุระคงจะแพร่หลายในเมืองไทย และตอนนั้นคนไทยคงเข้าใจประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น

ผมคิดว่าคุณปาลิดา ซึ่งเคยเรียนที่มหาวิทยาลัยวาเซดะ คงจะเคยเห็นกลีบซากุระที่ร่วงหล่นลงบนแม่น้ำคันดะวะจนเกือบจะมองไม่เห็นผิวน้ำมาแล้ว

ฯพณฯ นายเซจิ โคจิมะ
เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย

いつの頃からか、桜を題材にしたポピュラー・ソングが聴かれるようになった。かつては、日本古謡である「さくら」以外の桜の曲は聴くことがなかったような気がする。

少し調べてみると、森山直太朗「さくら」、河口恭吾「桜」、いきものがかり「SAKURA」、こぶくろ「桜」、嵐「サクラ咲ケ」、中島美嘉「桜色舞うころ」、宇多田ヒカル「SAKURA ドロップス」、aiko「桜の時」、AKB48「桜の葉」といった曲に人気がある。

歌詞を辿ってみると別れや失恋を扱ったものが多い。桜は、若者たちにとっても、気持ちを託すことのできるものなのだろう。

バンコクに生活して、約4ヶ月半になる。多くのタイの方から桜の季節はいつ頃ですかと聞かれることが多い。日本で桜を見られて良かったと言われる方にもお会いする。

2月5日付バンコク・ポスト紙の週末特集「ミューズ (Muse)」に、日本に留学経験があり、日本に関する著書もあるパリダ・ピムパコーン (Palida Pimpakorn) さんを通して日本を紹介する記事が掲載された。

この記事には、7葉の写真が載せられているが、そのうち4葉には桜がある。日本と桜は繋がるのであろう。そして、タイの方も桜が好きなのであろう。

この記事では、桜は純粋さ (purity)、はかなさ (mortality)、新たな門出 (new beginning) のシンボルであるとされている。花見の話も出てくるが、別れや失恋には触れられていない。

いつか、タイでも日本の桜の歌が聴かれるようになるであろうか。そのとき、また日本理解が深まったことになる。

早稲田大学に留学したパリダさんは、神田川を埋め尽くした桜の花びらを見たであろうか。

小島 誠二

Seiji KOJIMA

在タイ日本国大使

Ambassador of Japan to the Kingdom of Thailand

Prof. Osamu Akagi

เพลง “ชาคุระ”

古謡「さくら」

เมื่อ 40 กว่าปีที่แล้ว นักศึกษาชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งต้องร้องเพลง “ชาคุระ” ซึ่งเป็นเพลงพื้นเมืองเก่าแก่ของประเทศญี่ปุ่น หลายต่อหลายครั้งอยู่ในสนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามประเพณีการรับน้องใหม่ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่นักศึกษาใหม่จะต้องทำตามคำสั่งของรุ่นพี่ ซึ่งเมื่อรู้ว่ามีน้องใหม่มาจากประเทศญี่ปุ่น รุ่นพี่ทุกคน ก็จะสั่งให้ร้องเพลง “ชาคุระ” น้องใหม่คนนั้นจำไม่ได้แล้วว่าร้องเพลง “ชาคุระ” ไปกี่ครั้งตั้งแต่เข้าจนเย็น เขาได้รับคำบอกเล่าว่า เพลงพื้นเมืองเก่าแก่ที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับดอกไม้ประจำชาติญี่ปุ่นนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายแม้แต่ในประเทศไทย

ตั้งแต่นั้นมาเขาก็มักจะร้องเพลง “ชาคุระ” ทุกครั้งที่มีโอกาสเพลง “ชาคุระ” กลายเป็นสิ่งที่ใช้แทนนามบัตรสำหรับแนะนำตัวเมื่อมีการพบปะสังสรรค์กับคนไทย เมื่อไปเยี่ยมชมโรงเรียนประถมศึกษาในต่างจังหวัด เขาก็ร้องเพลง “ชาคุระ” ให้เด็กนักเรียนฟัง และได้รับเสียงปรบมือทุกครั้งทีร้องเพลงจบ แต่ไม่นานนักเขาก็ได้รู้ว่าคนไทยไม่มีความหมายของเพลงนี้เลย จึงแปลเนื้อร้องเป็นภาษาไทยและอธิบายความหมายของเพลงทุกครั้งทีร้องจบ และเขาก็ต้องลำบากใจทุกครั้งเพราะคำถามเกี่ยวกับเนื้อร้องท่อนที่บอกว่า “ดอกชาคุระมีกลิ่นหอม” เพราะบางคนจะถามว่า “หอมยังไง” ทำให้อัปจนคำตอบจะต้องตอบไปว่า “ต้องไปญี่ปุ่น แล้วไปยืนอยู่ท่ามกลางต้นชาคุระที่กำลังบานเต็มต้นถึงจะรู้” ซึ่งดูเหมือนเป็นคำตอบที่ขี้ไปที แต่เขาก็ทำดีที่สุดแล้วในขณะนั้น

เพลง “ชาคุระ” ทำให้นักศึกษาญี่ปุ่นคนนั้นมีเพื่อนคนไทยมากมาย ซึ่งกลายเป็น “สมบัติอันมีค่า” เมื่อเขากลับไปทำงานวิจัยเกี่ยวกับประเทศไทยที่ญี่ปุ่นในเวลาต่อมา และทุกวันนี้เขารู้สึกขอบคุณเพลงพื้นเมืองเก่าแก่ของญี่ปุ่นที่มีชื่อว่า “ชาคุระ” เป็นอย่างยิ่งแม้เวลาจะผ่านไปนานกว่า 40 ปีแล้ว

40数年前、チューラーロンコーン大学のグラウンドで、日本の古謡「さくら」を何度も何度も歌わされている若い日本人留学生がいた。タイの大学の伝統的行事であるラップ・ Noonmai (新入生歓迎会) では、新入生は上級生の命じることをしてしなければならない。日本からの新入生とわかったら、上級生のだれもが「さくら」を歌えと命じるのである。早朝から夕方まで、留学生は何回「さくら」を歌わされたか覚えていない。彼が教えられたのは、日本の国花である桜をあしらった古謡「さくら」がタイでもきわめて有名であることだ。

それからというもの、彼は「さくら」を機会あるごとに積極的に歌うことにした。タイの人との交歓の場では、「さくら」が名刺代わりになった。地方の小学校を訪問した時も、児童の前で「桜」を歌った。どこでも、歌い終わると大変な喝采を浴びた。しかし、しばらくするうちに、タイの人が「さくら」の意味を知らないことに気がついた。彼は、一生懸命に「さくら」の歌詞をタイ語に翻訳し、歌う度にタイの人に説明した。タイ語訳でもっとも困ったのは「匂いぞ出ずる」の部分で、あるタイの人に「どんな匂いか」と聞かれ答えに窮した。結局は、「日本へ行き、満開の桜の中に立たない限りどんな匂いかはわからない」と、いい加減だが精一杯の返事をした。

古謡「さくら」は、この留学生にたくさんの「タイの友人」をもたらした。それは、その後日本に帰りタイ研究に従事した彼にとって大きな「宝物」となった。40年後の今、彼は古謡「さくら」に大層感謝している。

赤木 攻

Osamu Akagi

大阪外国語大学名誉教授

Professor Emeritus,

Osaka University of Foreign Studies

โอซามุ อากาจิ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ มหาวิทยาลัยโอซากาภาษาต่างประเทศ

ครึ่งเดียวในชีวิต “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับดอกซากุระ”

“王女様と桜”の一期一会

ปรมาจารย์พิธีชงชา นามว่า เซ็น ริคิว เป็นผู้กำหนดพิธีการ แนวคิดของวิถีแห่งการชงชาในสมัยศตวรรษที่ 16 กล่าวไว้ว่า “อย่าคิดประดิษฐ์อะไรให้มากเกินไป แต่ให้มีความเป็นธรรมชาติเข้าไว้ เช่นเดียวกับดอกไม้ที่อยู่ในท้องทุ่ง”

ความทรงจำที่สำคัญเกี่ยวกับดอกซากุระของดิฉัน คือ เหตุการณ์เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปในงานเทศกาลเด็กหญิงที่ทำเนียบเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นเมื่อเดือนมีนาคมปีที่แล้ว และดิฉันได้มีโอกาสทำพิธีชงชาถวายพระองค์ท่านในห้องพิน้ำชาของทำเนียบเอกอัครราชทูต

ในวันนั้นมีดอกซากุระส่งมาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในพิธีชงชาเราจะแสดงออกถึงความขอบคุณต่อธรรมชาติในฤดูกาลต่าง ๆ และได้จัดเครื่องใช้ในพิธีชงชาเนื่องในโอกาสพิเศษ

ธรรมดาดอกซากุระจะบานในเดือนเมษายน แต่เพื่อให้ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงพระเกษมสำราญกับความเป็นญี่ปุ่นท่ามกลางบรรยากาศของดอกซากุระ

ดิฉันได้เลือกแจกันสังคโลกสมัยศตวรรษที่ 13 ซึ่งเป็นแจกัน 2 หู เคลือบสีดำ ซึ่งมีลายมือของท่านโฮอันไซ ประธานสมัยที่ 15 ของสถาบันอุระเซนเกะ เขียนไว้บนฝากล่องบรรจุแจกัน

วันนั้นเป็นวันอังคาร ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงฉลองพระองค์ผ้าไหมสีชมพูตามสีประจำวันอังคาร ดอกซากุระสีชมพู

「花は野にあるように」思考を凝らさずあくまでも自然のままが良い、と16世紀茶道の精神とその作法を確立した茶人の千利休居士は言われました。

さて、私と桜の大切な思い出は、シリントーン王女様が昨年の3月日本大使公邸へお越しになった雛祭りの一日でした。そこで、王女様に公邸の茶室で一服差し上げる光栄な機会を得ました。

折りしも、大使公邸には日本から桜が届けられていました。茶道では四季折々の自然の恵みに感謝したり、行事に相応しいお道具の取り合わせを心がけています。

桜は通常4月のお花ですが、季節の先取りと王女様に日本の桜の風情を味わって頂きたく、あえて15代裏千家家元、鵬雲斎大宗匠の箱書きのある13世紀の宋胡録の黒釉双耳瓶花入れに生けることにしました。また、その日はたまたま火曜日でしたので、曜日毎にお召し物の色を変えるタイの慣習に添い、王女様も火曜日のピンク色のタイシルクに身を纏ってご臨席下さいました。床の間の淡い桜は黒褐色の花入れの中で、王女様に応えるかのように華麗さと優雅さをさらに増し、茶室全体はあたかも日本の春がタイに到来したような風情となりました。ちなみに、茶道では桜の花を意匠化したお道具、また桜にまつわる銘も多くあります。例えば、桜川、深山桜、夜桜、花

2nd from left, former Ambassador H.E. Mr. Kyoji Komachi; 3rd from left, H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn; 3rd from right, Mrs. Komachi; 2nd from right, Mrs. Fumiko Boughey

อ่อน ๆ ซึ่งจัดไว้ในแจกันสีน้ำตาลอมดำ และตั้งอยู่บนพื้นยกระดับที่มุมห้องดูสง่างามยิ่งนัก สมกับเป็นดอกไม้ที่จัดขึ้นเพื่อรับเสด็จ และทำให้รู้สึกราวกับว่าฤดูใบไม้ผลิของญี่ปุ่นได้มาถึงประเทศไทย

เครื่องใช้ในพิธีชงชาของญี่ปุ่นนั้น ได้รับการออกแบบให้เป็นรูปทรงของดอกซากุระ หรือมีชื่อเรียกที่เกี่ยวกับดอกซากุระอย่างมากมาย (เช่น ซากุระงาวะ ชินซังซากุระ โยซากุระ ฮานะอิกาดะ ฮานะฟุกิ เป็นต้น) ดอกซากุระให้ความรู้สึกของความงามเฉิดฉายพร้อมกับความงามสง่า และมีความงามของสองสิ่งที่แตกต่างกันเช่น ในยามกลีบร่วงหล่นจะดูสวยสะอาด แต่ก็ทำให้รู้สึกถึงความไม่ยั่งยืน แสดงถึงชีวิตและความตาย รวมทั้งความสงบและการเคลื่อนไหว ราวกับแสดงออกถึงชีวิตจิตใจของญี่ปุ่น จึงเป็นดอกไม้ที่ชาวญี่ปุ่นรักมากที่สุด

ในพิธีมีคำกล่าวว่า “ครึ่งเดียวในชีวิต” ซึ่งหมายความว่า เราต้องให้ความสำคัญกับเวลาทุกขณะจิตไม่ว่าจะในโอกาสที่ได้พบกับใครก็ตาม สำหรับดิฉัน การได้ทำพิธีชงชาถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีใกล้ ๆ กับดอกซากุระ เป็น “ครึ่งเดียวในชีวิตของดิฉัน” ที่ดิฉันจะจดจำตลอดไป

ฟูมิโกะ บุษ

ทูตวัฒนธรรม ทบวงวัฒนธรรมญี่ปุ่น 2553

รองประธาน และเลขาธิการสมาคมอุระเซนเกะ กรุงเทพฯ

筏、花吹雪などです。桜は絢爛たる印象とともに、幽玄の美を感じさせます。その散り際の潔さと同時に儚さ、また生と死、動と静の相反する美を持つ桜は、あたかも日本人の心の様を表現しているかのようで、日本人に最も愛される花のゆえなのでしょう。

お茶の中に「一期一会」という有名な言葉があります。どの出会いも一生に一度だけという気持ちで、人生の一時一瞬を大切にしていかなければならないということです。私にとりまして、桜の花の傍で一服のお茶を通して王女様との一期一会を深く心に刻むことができた瞬間でした。

ブーイ 文子

Fumiko Boughey

文化庁文化交流使（2010年）

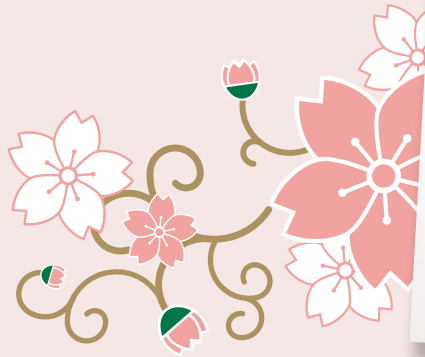
Cultural Envoy,

Agency for Cultural Affairs, Government of Japan

茶道裏千家バンコク協会、副会長兼幹事長

Vice President,

Secretary General of Chado Urasenke Bangkok Association

Mr. Kazuki Yano

ฤดูที่ดอกซากุระบานนั้นสั้นมาก ฤดูกาลของญี่ปุ่นที่ผมนึกถึงเมื่อคิดถึงบ้านที่ญี่ปุ่นจึงเป็นภาพของฤดูใบไม้ร่วงซึ่งยาวนานกว่าฤดูกาลของดอกซากุระ นั่นคือภาพใบไม้สีแดง เสียงฝีเท้าเหยียบใบไม้แห้ง กลิ่นดินผสมใบไม้ที่เริ่มเน่าเปื่อย และสายลมเย็นจัดที่พัดผ่านกิ่งไม้ซึ่งทิ้งใบ บ่งบอกการมาเยือนของฤดูหนาว ความรักซึ่งเริ่มในฤดูใบไม้ผลิที่มีดอกซากุระบาน มักจะเกิดผลหรือไม่ก็สิ้นสุดลงในฤดูใบไม้ร่วงนี้เอง

ตอนนี้ เมื่อกลับมาเมืองเกิด และเดินไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในความทรงจำ ผมกลับพูดไม่ออกเมื่อได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากมาย ย่านร้านค้าซึ่งเคยมีลูกค้าพลุกพล่านล้วนปิดประตูเหล็กที่ขึ้นสนิมเต็มไปหมด ไม่มีคนเดินผ่านไปมาเลย แม้แต่งานเทศกาลดอกซากุระซึ่งเคยจัดในฤดูใบไม้ผลิก็ไม่มีแล้ว ไม่มีใครเดินขึ้นไปไหว้พระที่วัดชินโตบนเนินเขา เพราะที่นี่ไม่มีคนรุ่นหนุ่มสาวที่มีแรงเดินขึ้นบันไดทางเดินขึ้นไปวัดซึ่งเคยมีต้นซากุระก็มีแต่ไม้เบญจพรรณและหญ้าขึ้นรกร้าง ที่โรงเรียนประถมและมัธยมต้นที่ผมเคยเรียน น่าจะมีต้นซากุระที่พวกเราปลูกไว้ แต่คันดินซึ่งเคยเป็นที่ปลูกต้นไม้ก็ไม่มีแล้ว โรงเรียนถูกรื้อไม่เหลืออะไรเลยเพราะเด็กนักเรียนน้อยจนต้องปิดตัวลง ผมจำได้ว่าเมื่อก่อนนี้สองข้างถนนลูกรังที่เป็นทางเข้าไปยังอาคารเรียนเคยมีต้นซากุระและพวกเราเคยเดินผ่านต้นซากุระเหล่านั้นไปและกลับจากโรงเรียน เมื่อตอนที่กลับซากุระร่วงหล่นลงมาประจุปุ๋ยหิมะ เราเชื่อกันว่าต้นซากุระที่พวกเราปลูกจะทำให้เกิดปรากฏการณ์คล้ายปุ๋ยหิมะของกลับซากุระครั้งใหม่ต่อไป

แต่ผลที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

สำหรับผม ทุกวันนี้ซากุระเป็นเพียงดอกไม้ในความทรงจำ และเป็นดอกไม้ที่เปลี่ยนแปลงอยู่แต่ในความทรงจำเท่านั้น ซากุระเป็นดอกไม้ที่บ้านสะพรั่งอยู่ในความทรงจำของผม เพราะฉะนั้นจึงดูอบอุ่นและงดงามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

นั่นคือสิ่งที่ผมสามารถบรรยายได้เกี่ยวกับดอกซากุระ

คาซูกิ ยาโน
นักแสดง

桜が咲き誇る時季は短い。そのせいかもしれないが、私の望郷のなかにある日本の季節は、桜の季節よりもながい秋の風情だ。紅葉、枯葉を踏む音、腐葉土のにおい、葉の落ちた木々の枝のあいだを縫って届く冬の予兆の冷たい風。春の桜の季節に出会った恋は、おおかた、秋の頃に成就するか終わるかだった。

いま、故郷の町に立ち、あちらこちらと思い出深いところを歩き回ると、その変わりように言葉も出ない。あれだけ賑やかだった商店街はどの店も錆びたシャッターを閉めて、歩いている人もいない。桜の季節に行われていた祭りさえ、もう小高い丘の上の神社まで詣でる人はいない。そこまで階段を登れる若者がいないからだ。桜のあった参道も雑木と雑草に囲まれてまるで獣道のようにってしまった。卒業した小学校や中学校には、わたしたちが植えた桜があったはずだが、その土手はもうない。子供が少ないために学校はなくなり、すべて取り壊されて荒地のようなのだ。その昔、校舎に向かう赤土の道には両脇に確かに桜の樹が何本も並んでいた。桜吹雪のなかを私たちは学校へ通った。植えた桜の苗がまた新しい桜吹雪を生むのだと信じていた。

しかし、結果はどうだろう。

わたしにとっての桜は、いまや思い出のなかの花でしかない。思い出のなかでだけ変化する花。思い出のなかだけに咲き誇る花。だからこそ無限に淡く、そして美しい。

桜とは、そう形容するしかない花だ。

矢野 かずき
Kazuki Yano
俳優
Actor

สังคมญี่ปุ่นและการเมืองอัตลักษณ์ใหม่: เรื่องของความหลากหลายและความเป็นหนึ่ง

ประทีปจิต นิละไพจิตร

I. บทนำ

แม้ว่าผู้เขียนจะผ่านประสบการณ์จากการอ่านตำราที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบมาบ้างในช่วงก่อนหน้านี้ที่พบว่างานเขียนจำนวนมากน้อยทั้งจากผู้เขียนที่เป็นคนญี่ปุ่นเองและชาวตะวันตกต่างชี้ให้เห็นสมรรถภาพของปัจจัยด้านประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ด้านปรัชญาสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักอันส่งผลต่อประสิทธิภาพในกระบวนการทำให้ประเทศญี่ปุ่นทันสมัย (Modernization) ทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ รวมทั้งการเมืองประชาธิปไตย (Democratization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา กระทั่งงานวิชาการบางส่วนยกย่องว่าเป็นแบบฉบับ “ความทันสมัยในแบบที่มีใช้ตะวันตก” (Non Western Modernity) อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญที่อยู่ใจตั้งแต่ช่วงก่อนการเดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่นคือ *เอกลักษณ์ร่วมทางสังคมวัฒนธรรมของญี่ปุ่นได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างหรือไม่ เมื่อต้องเผชิญหรือมีการปรับตัวอย่างไรต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์* นอกจากนี้ มีประเด็นใดบ้างที่สังคมไทย อาเซียน และญี่ปุ่นสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกันได้

ตลอดระยะเวลาสองสัปดาห์ของการเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่นเพื่อร่วมกิจกรรมในโครงการ “*ปัญญาชนมุสลิมรุ่นใหม่แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*” (Invitation Program for Young Muslim Intellectuals in Southeast Asia) ระหว่างวันที่ 10-19 พฤศจิกายน 2553 และได้สัมผัสมิติสังคมด้านความเป็นตัวตนที่มีทั้งความเป็นหนึ่งและความหลากหลายในสังคมญี่ปุ่น ผู้เขียนในฐานะที่เป็นคนนอกจึงมุ่งค้นหาคำตอบให้กับคำถามดังกล่าว จนนำมาซึ่งข้อสังเกตและแรงบันดาลใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสังคมญี่ปุ่นในด้านสังคมวัฒนธรรมต่อไป เนื่องจากสังเกตเห็นพลวัตของผู้คนและสังคมญี่ปุ่นที่น่าสนใจหลายประการอันเชื่อมโยงกับสังคมไทย โดยเฉพาะจากการได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้คนบางกลุ่มที่น่าสนใจยิ่ง เช่น สถาบันวัฒนธรรมพุทธทิพย์มหาวิทยาลัยมุขากิโนะ สมาคมชาวมุสลิมญี่ปุ่น กลุ่มมุสลิมชาวตุรกี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ราชการ เจ้าหน้าที่ของเจแปนฟาวน์เดชันในโตเกียว ครอบครัวคนกรุงที่ผันตัวเองมาทำกิจการไม่แสวงหากำไรอย่างครอบครัวคุราโมโตะที่จังหวัดอิวาเตะ รวมทั้งชาวญี่ปุ่นทั้งชายหญิงหลากหลายวัยที่ได้พบเจอระหว่างการเดินทาง

ดังนั้นในฉบับนี้ผู้เขียนใคร่นำเสนอข้อสังเกตเบื้องต้นสำหรับสองคำถามที่กล่าวแล้วในการเริ่มต้นบทสนทนากับท่านผู้อ่าน

II. พลวัตของอัตลักษณ์ในสังคมญี่ปุ่น

ผู้เขียนใคร่จะเสนอความคิดเห็นและประสบการณ์จากการเข้าร่วมโครงการ โดยไล่ผ่านมุมมองเรื่องการเมืองใหม่เรื่องอัตลักษณ์และความเป็นไปของสังคมญี่ปุ่น โดยตั้งข้อสังเกตถึงพลวัตและความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจใน 3 ระดับคือ ภาวะวิกฤติอัตลักษณ์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ อัตลักษณ์หัวเมืองและอัตลักษณ์เบื้องต้นเรื่องศาสนา ชาตินิยมในระดับอัตลักษณ์ช่วงวัย ผู้เขียนพบว่า “*กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่*” จะเป็นกลุ่มที่กำลังถูกท้าทายจากภาวะวิกฤติอัตลักษณ์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มวัยอื่น ข้อสังเกตนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้เขียนมีโอกาสเยี่ยมเยียนองค์กรไม่มุ่งผลกำไร ชื่อ “Katariba” ในกรุงโตเกียว องค์กรนี้เป็นองค์กรสำคัญที่ทำงานเกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาแรงจูงใจของเยาวชนในกลุ่มที่เรียนระดับมัธยมปลาย โดยใช้กระบวนการกิจกรรมระหว่างเยาวชนในลักษณะรุ่นพี่ช่วยรุ่นน้อง เพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตาย ภาวะความสิ้นหวังในด้านอาชีพและการใช้ชีวิตในเยาวชน รวมทั้งเพื่อเพิ่มอัตรา

การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาของเยาวชนญี่ปุ่นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าสถานการณ์วิกฤต “อัตลักษณ์วัยรุ่น” เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในกรุงโตเกียวอันเนื่องมาจากการพัฒนาความเป็นเมือง (Urbanization) ที่เปลี่ยนวิถีรูปแบบครอบครัวให้มีลักษณะครอบครัวขนาดเล็กจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้อัตราส่วนประชากรในช่วงวัยรุ่นน้อยลงอย่างเห็นชัด ในขณะที่สังคมกำลังกลายเป็นสังคมสูงวัย (Aging Society) ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะสนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่เยาวชนจำนวนมากก็ขาดแรงจูงใจในการเรียนระดับสูง เนื่องจากความไม่แน่นอนด้านการประกอบอาชีพ และปัญหาความเสี่ยงที่จะว่างงานในอนาคต อันเนื่องมาจากการที่รัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับเยาวชนร่วมไปกับการเตรียมตัวสู่การรับมือภาวะสังคมสูงวัย รวมทั้งยังขาดกระบวนการบูรณาการกลุ่มเยาวชนเข้ากับการพัฒนาความทันสมัยของญี่ปุ่นโดยรวม อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานของ Katariba ก็สามารถดึงความสนใจรวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้กับวัยรุ่นหลายกลุ่ม รุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีส่วนไม่น้อยในการช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในการตอบคำถามเรื่องการนิยามตนเองเข้ากับความจริงก้าวหน้าของชาติ รวมทั้งรณรงค์ให้รัฐบาลสนับสนุนการนิยามจินตนาการชาติอย่างใหม่ที่เยาวชนสามารถร่วมสร้างสรรค์ได้

มองกว้างขึ้นมาเรื่องความเป็นตัวตนของชุมชนภูมิภาคซึ่งสัมพันธ์อย่างมากกับความเป็นเมืองหลวง ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางไปยังจังหวัดอิวาเตะ (Iwate Prefecture) ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศญี่ปุ่น นอกเหนือไปจากทัศนียภาพที่สวยงามแล้ว ผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับอาจารย์ควาเดทาจิมา (Kuwada Tajima) ที่มหาวิทยาลัยแห่งจังหวัดอิวาเตะ (Iwate Prefectural University) อาจารย์ควาเดได้กรุณาบรรยายให้ความรู้แก่คณะผู้มาเยือนในหัวข้อ “ความเสื่อมถอยและการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น” (Declines and Revitalizations of Local Economies and Societies) ให้แก่คณะเรา ผู้เขียนรู้สึกประทับใจอย่างมาก

เนื่องจากสามารถเข้าใจเรื่องราวและข้อถกเถียงต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหลวง-หัวเมืองในญี่ปุ่นได้โดยไม่ยาก เพราะประสบการณ์และเรื่องราวมิได้แตกต่างจากประสบการณ์ของประเทศไทยมากนัก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องช่องว่างระหว่างเศรษฐกิจชาติและท้องถิ่นที่ดูจะมีอยู่มาก ซึ่งในบางกรณีธุรกิจท้องถิ่นต้อง “หลีกทาง” ให้แก่การพัฒนาตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ปัญหาธุรกิจร้านค้าขนาดใหญ่ที่เข้ามาแย่งส่วนแบ่งจากตลาดหัวเมือง ปัญหาเรื่องที่ดินทำเกษตรกรรม คนรุ่น

The woman who moved from Tokyo to Iwate.

ใหม่กับเกษตรกรรมในท้องถิ่น เป็นต้น ปัญหาทั้งหลายที่กล่าวมาสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบตลาดที่พลัดการแข่งขันจากภายนอกประเทศส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นมากกว่าที่เคย ในขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมยังคงขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางเป็นหลัก คนจำนวนไม่น้อยจึงรู้สึกว่าได้ตนได้รับผลกระทบอย่างมากจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ กระทั่งนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตายของเกษตรกรท้องถิ่นหลายราย ความรู้สึกเรื่องอัตลักษณ์รากฐานความเป็นท้องถิ่นจึงเข้มข้นขึ้นในความรู้สึกของผู้คนจำนวนมาก ขณะเดียวกัน ผู้เขียนยังพบว่าชาวเมืองโตเกียวบางส่วนก็มีความต้องการหลบหนีจากสภาพสังคมเร่งรีบในเมืองหลวงมาใช้ชีวิตเรียบง่ายในชนบท รวมทั้งพวกเขาก็มีความรู้สึกโหยหาความเป็นญี่ปุ่นดั้งเดิมอยู่เช่นกัน แม้ว่าประเด็นด้านอัตลักษณ์

เมือง-ชนบทจะยังไม่ได้รับการพูดถึงมากนัก แต่สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือการที่มหาวิทยาลัยแห่งจังหวัดอิวาเตะมีความมุ่งมั่นในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่น โดยการทำงานวิจัยร่วมกับท้องถิ่นหลายโครงการเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเศรษฐกิจท้องถิ่นให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้มีการดึงเอานักศึกษาในพื้นที่เข้ามาดำเนินโครงการวิจัยด้วย

ข้อสังเกตเรื่องพลวัตอัตลักษณ์ชาติญี่ปุ่น ประการสุดท้ายคือ เรื่องศาสนาและชาติพันธุ์ ในฐานะมุสลิมผู้เขียนมีความสนใจและตื่นตัวอย่างมากที่ได้มีโอกาสพบกับ “สมาคมชาวมุสลิมญี่ปุ่น” ในวันสำคัญทางศาสนาของชาวมุสลิมทั่วโลก ผู้เขียนที่ทักท้อเองว่าท่านผู้อ่านเองก็คงมีจินตนาการจำกัดเกี่ยวกับชาวมุสลิมในญี่ปุ่นเช่นเดียวกับผู้เขียน แต่เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก รศ. เคน มิอิชิ (Assoc. Prof. Ken Miichi) จากมหาวิทยาลัยแห่งจังหวัดอิวาเตะที่ได้บรรยายความเป็นมาของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในประเทศญี่ปุ่นได้อย่างละเอียดลออน่าสนใจ ทั้งในแง่จำนวนชาวญี่ปุ่นที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องจากการอพยพเข้ามาของชาวมุสลิมจากทั้งตุรกี อินโดนีเซีย และที่อื่น ๆ การเพิ่มจำนวนประชากรชาวมุสลิมโดยการแต่งงานและการเกิด นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจจากการพูดคุยกับชาวมุสลิมเชื้อสายญี่ปุ่นจากสมาคมชาวมุสลิมญี่ปุ่นในโตเกียวทั้งหญิงและชายซึ่งอยู่ในวัยชราและวัยกลางคน ต่างให้ข้อมูลว่าผู้บริหารงานสมาคมชาวมุสลิมญี่ปุ่นต่างมีพื้นฐานการเรียนศาสนาอิสลามขั้นสูงมาจากกลุ่มประเทศในตะวันออกกลางทั้งสิ้น ขณะเดียวกันพวกเขาก็กลับเรียนรู้และเปิดรับอิทธิพลด้านวิถีปฏิบัติจากมุสลิมชาวอินโดนีเซียมากกว่าชาวตะวันออกกลางเนื่องด้วยรู้สึกว่ามีวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกันมากกว่า การเผยแพร่ศาสนาอิสลามในญี่ปุ่นจึงประสบอุปสรรคอย่างมากเมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงในอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ชาวมุสลิมญี่ปุ่นยังคงนิยามตนเองผูกโยงเหนียวแน่นกับความเป็นญี่ปุ่น (Japanese) ที่มีเอกลักษณ์ด้านสังคม วัฒนธรรมและความ

ทันสมัยด้วย ที่กล่าวมานี้ผู้เขียนเห็นว่ากลุ่มมุสลิมชาวญี่ปุ่นเป็นกลุ่มที่มีความน่าสนใจในแง่การนิยามตนเองเข้ากับสายสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ที่พวกเขาอยู่มากกว่าหนึ่งเดียวดังที่เคยเป็นมา แม้ว่าพื้นฐานปรัชญาชีวิตแบบชินโตของสังคมญี่ปุ่นจะเปิดกว้างสำหรับการบูรณาการชีวิตเข้ากับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งผู้คนหลากหลายบุคลิก เชื่อชาติ หากแต่ความซับซ้อนด้านอัตลักษณ์ของคนบางกลุ่มเช่นชาวมุสลิมเชื้อสายญี่ปุ่นก็ดูจะสร้างความท้าทายในเรื่องการอยู่ร่วมกันไม่น้อยในสังคมดังเช่นที่ในขณะนี้เริ่มมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการจัดการที่ดินเพื่อใช้เป็นที่พักพิงชาวมุสลิมในโตเกียว หรืออย่างความพยายามเสนอให้สร้างโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามขึ้นในระดับชั้นต่าง ๆ ในญี่ปุ่นด้วย

III. ปัญหาวิกฤตอัตลักษณ์ในยุคโลกาภิวัตน์

เพื่อทำความเข้าใจต่อข้อสังเกตทั้งสามประการเบื้องต้น ผู้เขียนพบว่า ข้อสังเกตของศาสตราจารย์ภิกขุ ปาละ ศาสตราจารย์ชาวอินเดียซึ่งสอนวิชาปรัชญาการเมืองที่มหาวิทยาลัยเวสต์มินสเตอร์ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ (จากหนังสือสำคัญเล่มหนึ่งชื่อ

“A New Politics of Identity: Political Principles for an Interdependent World”) ซึ่งอภิปรายว่ากระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) สูญเสียอำนาจในการอธิบายตัวตนของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นด้านชาติพันธุ์ ศาสนา และความเป็นชาติ กระทั่งในหลายสังคมต้องประสบปัญหาอย่างมากในการบูรณาการตนเองเข้ากับอัตลักษณ์ใหม่ ตัวอย่างเช่น ความเป็นมนุษย์ในแบบสากล (Universal Human Identity) สภาพการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดสภาวะการณียึดถือ “ชั่ว” หรือ “ข้าง” ไตชั่ว/ข้างหนึ่ง และมอง “อีกชั่ว/ข้าง” เป็นศัตรูได้ไม่ยาก ทั้งนี้ ปาละเรียกสถานการณ์ดังกล่าวว่าเป็น “วิกฤตอัตลักษณ์ชาติ” (National Identity Crisis) ซึ่งคนไทยและพี่น้องชาวอุษาคเนย์เราต่างกำลังเผชิญกับ “วิกฤตอัตลักษณ์ชาติ” ดังกล่าวอย่างมาก กระทั่งนำมาซึ่งความรุนแรงอยู่เนื่อง ๆ ในขณะที่สังคมญี่ปุ่นมีประวัติศาสตร์การสร้างจินตนาการความเป็นชาติที่เข้มแข็งและเป็นเอกภาพอย่างมากจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งหาก ปาละ กล่าวถูกต้องเกี่ยวกับวิกฤตอัตลักษณ์ชาติ ก็ดูเหมือนญี่ปุ่นจะรอดเนื้อรอดตัวจากวิกฤตอัตลักษณ์มาได้ค่อนข้างน่าประหลาด อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์การ

เยี่ยมเยียนศึกษาแลกเปลี่ยนจากสถานที่และผู้คนหลากหลายตลอดการเดินทาง ผู้เขียนเห็นว่า แม้กล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นอาจจะเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นในข้อถกเถียงกับปาละ แต่ช่องว่างทางอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ ที่พบเห็นก็ไม่อาจทำให้เราแน่ใจได้ว่าญี่ปุ่นมิใช่ข้อยกเว้นสำหรับคำถามของผู้คนบางกลุ่มเรื่องการนิยามตัวตนเข้ากับสังคมส่วนรวมและสังคมโลก

เกี่ยวกับผู้เขียน: ประทีปจิต นิละไพจิตร

ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิตที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาการเมืองเปรียบเทียบ มีความสนใจพื้นฐานในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) การเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง (Conflict Transformation) และประเด็นเชิงสังคมโดยเฉพาะเรื่อง อัตลักษณ์และความหลากหลาย (Identity and Diversity) ในบริบทเชิงพื้นที่สังคมไทยเป็นหลัก และเป็นเจ้าหน้าที่โครงการของมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ (www.justiceforpeace.org) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

at Iwate Prefectural University

Japanese Society and the Question of an Identity Crisis in a Post Globalized World

Pratubjit Neelapaijit

I had opportunity to visit many locations in Japan over a few weeks as a part of 'Invitation Program for Young Muslim Intellectuals in South East Asia' on 10 - 19 November 2010. As the outsider arriving in Japan, I intended to learn about the social dimensions of unity and diversity in Japanese society. My main questions were: Under globalization, has the united cultural identity of Japanese society changed? How can identity change and what are lessons for Thai and ASEAN? Last, I have some comments about the social dynamics of Japanese people and how Japanese society relates to Thai society.

After learning from various people/ organizations, such as members of the Institute of Cultural Buddhism, members

of the Japanese Muslim Association and officers of the Japan Foundation, I found that Japanese society has become a much more plural society than before, especially among Japanese youth, the rural population, and Japanese Muslims. At the same time, Thai and many Southeast Asia communities are facing what I believe is an identity crisis, the results of which often end with violence; however, Japanese society has been able to avoid an identity crisis due to the process of creating a national identity in the past. Nonetheless, from my experience in Japan, there are some gaps in this identity at many levels of society which may raise questions about the self-identification of Japanese people at both the local and global levels.

About the writer: Pratubjit Neelapaijit is a project manager of Justice for Peace Foundation, an NGO working in the field of Human Rights and the conflict in the southernmost provinces of Thailand. She is also a Ph.D. candidate at the Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล

เทศกาลภาพยนตร์ครบรอบวันเกิด 100 ปี คุโรซาวะ อากิระ

วันเวลา: 6 – 19 มกราคม 2554 (รวม 25 รอบ)

สถานที่: โรงภาพยนตร์ เอส เอฟ เวอร์ล ซีเนม่า

คุณคาซึมิ คาคากิ

คุณเคียวโกะ อาเบะ

นิทรรศการ Contemporary Japanese Crafts

รวมถึงกิจกรรมสาธิตงานปั้นและเวิร์คช็อประบายสีที่ว้าวเตะเกียบ
ในวันอาทิตย์ที่ 16 มกราคม และวันเสาร์ที่ 22 มกราคม 2554

วันเวลา: 14 มกราคม – 13 กุมภาพันธ์ 2554

สถานที่: ชั้น 2 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

เวิร์คชอปวัฒนธรรมญี่ปุ่น

เจ้าหน้าที่จากเจแปนฟาวน์เดชั่นร่วมเป็นวิทยากรสาธิตการพับกระดาษแบบโอริงามิ การห่อซองแบบฟูโรชิชิ และการแต่งกายด้วยชุดยูคาตะแก่นักเรียนและนักศึกษา

วันเวลา: 28 มกราคม 2554

สถานที่: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี

วันเวลา: 4 กุมภาพันธ์ 2554

สถานที่: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จ. สงขลา

การบรรยายและสัมมนาพิเศษ เรื่อง

“การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ ร่วมกับ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดให้มีการบรรยายและสัมมนาพิเศษในหัวข้อ “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศึกษา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งมีผู้สนใจเข้าร่วมฟังการสัมมนากว่า 200 คน โดยวัตถุประสงค์ของการจัดงานในครั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้เข้าร่วมฟังการสัมมนาได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและสร้างชุมชนท้องถิ่นให้มีพลังโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า JIMOTOGAKU (จิ-โมะ-โตะ-กัก-คุ) ซึ่งแนวคิดนี้กำลังแพร่หลายอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งภายหลังจากการสัมมนาแล้ว ทางคณะวิทยกรชาวญี่ปุ่นได้ลงพื้นที่ไปพบปะ-แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนชาวปกาเกอญอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ อ. กัลยาณิวัฒนา จ. เชียงใหม่ เพื่อร่วมให้ข้อคิดเห็น และแนวทางของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากชาวบ้านในพื้นที่

วันเวลา: 17 มกราคม 2554

สถานที่: ห้องประชุม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

วันเวลา: 20 มกราคม 2554

สถานที่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการสัมมนาญี่ปุ่นศึกษา เรื่อง “เทคนิคขั้นพื้นฐานและความรู้เบื้องต้นในการค้นหา ข้อมูลเพื่องานวิจัยและวิชาการในระดับอุดมศึกษา”

เจแปนฟาวนด์ชัน กรุงเทพฯ ได้จัดให้มีสัมมนาญี่ปุ่นศึกษาเรื่อง
“เทคนิคขั้นพื้นฐานและความรู้เบื้องต้นในการค้นหาข้อมูลเพื่องานวิจัย
และวิชาการในระดับอุดมศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้
เบื้องต้นในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อทำวิจัยเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นในระดับ
อุดมศึกษา อาทิ การค้นหาข้อมูลจากฐานงานวิจัยและบทความต่าง ๆ
ในอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งการสัมมนาในครั้งนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
ต่อนักศึกษาและคณาจารย์ที่กำลังทำวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษาว่า 100 คน
เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว

วันเวลา: 31 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2554
สถานที่: จังหวัดเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร

การบรรยายพิเศษและสัมมนาญี่ปุ่นศึกษา เรื่อง

“ญี่ปุ่นกับการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติในยุคโลกาภิวัตน์”

เจแปนฟาวนด์ชัน กรุงเทพฯ ร่วมกับ ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความ
ขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียง
ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษและ
สัมมนาญี่ปุ่นศึกษา เรื่อง “ญี่ปุ่นกับการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติใน
ยุคโลกาภิวัตน์” โดย ศจ. ดร. เคโซ ยามาวากิ มหาวิทยาลัยเมจิ ซึ่งวัตถุประสงค์
ของการจัดสัมมนาพิเศษในครั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้เข้าร่วม
ทุกท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม
ญี่ปุ่นปัจจุบันอันเนื่องมาจากผลของการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่
มีมากขึ้น อาทิ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกัน
อย่างสันติระหว่างคนญี่ปุ่นและคนต่างด้าว เป็นต้น ซึ่งการประชุมใน
ครั้งนี้ได้รับการตอบรับอย่างดีจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ
ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน กว่า 80 ท่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นกับวิทยากร

วันเวลา: 2 - 3 มีนาคม 2554
สถานที่: ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุมใหญ่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องประชุมบุญชู โรจนเสถียร
ชั้น 3 อาคารเอนกประสงค์ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์

Recommended Books & DVDs

BOOKS

Book: นิสสัยแบบนี้ เลือดกรุ๊ป B แน่ ๆ
Author: จาเมะ จาเมะ
 แปลโดย เป้ย จุลศักดิ์ศรีสกุล
Publisher: สำนักพิมพ์อมรินทร์ HOW-TO / 2009

Book: นิสสัยแบบนี้ เลือดกรุ๊ป O แน่ ๆ
Author: จาเมะ จาเมะ
 แปลโดย เป้ย จุลศักดิ์ศรีสกุล
Publisher: สำนักพิมพ์อมรินทร์ HOW-TO / 2009

Book: นิสสัยแบบนี้ เลือดกรุ๊ป AB แน่ ๆ
Author: จาเมะ จาเมะ
 แปลโดย เป้ย จุลศักดิ์ศรีสกุล
Publisher: สำนักพิมพ์อมรินทร์ HOW-TO / 2009

Book: นิสสัยแบบนี้ เลือดกรุ๊ป A แน่ ๆ
Author: จาเมะ จาเมะ
 แปลโดย เป้ย จุลศักดิ์ศรีสกุล
Publisher: สำนักพิมพ์อมรินทร์ HOW-TO / 2009

Book: LUCKY เคล็ดลับแสนง่ายเพื่อชีวิต “ลั๊กกี้”
Author: นาคาอิ โทชิมิ เขียน
 คาทากิริ โมโตโกะ ภาพ
 พิไล สุธีจินดารัตน์ แปล
Publisher: สำนักพิมพ์บลิส / 2010

Book: HAPPY เคล็ดลับแสนง่ายเพื่อชีวิต “แฮปปี้”
Author: นาคาอิ โทชิมิ เขียน
 คาทากิริ โมโตโกะ ภาพ
 วรจรรย์ แสงเงิน แปล
Publisher: สำนักพิมพ์บลิส / 2010

Book: มาตามวาซาบิ ตะลุยแดนกิมจิ
Author: ทางามิ โยโกะ
 แปลโดย สุธาทิพย์ แสงวรรณลอย
Publisher: เนชั่น เอ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด / 2009

Book: มาตามวาซาบิ ตะลุยแดนกิมจิ 2
 ตอน ชีวิตชาวใหม่ปลามันในเกาหลี
Author: ทางามิ โยโกะ
 แปลโดย สุธาทิพย์ แสงวรรณลอย
Publisher: เนชั่น เอ็ดดูเทนเมนท์ จำกัด / 2009

DVDS

Movie: I Love You アイ・ラブ・ユー
Director: Osawa Yutaka Yonaiyama Hiroaki
Company: Kobushi Production / 1999

Movie: Kazabana 風花
Director: Soumai Shinji
Company: Taki Cooperation • Toshiba Digital Frontiers / 2001

Movie: Black Rain 黒い雨
Director: Imamura Shouhei
Company: Touhoku Shinsha / 1989

Movie: Keimusho no Naka 刑務所の中
Director: Sai Youichi
Company: Artist Film • Toshiba Digital Frontiers / 2002

Movie: Monument to the girls' Corps
 あ、ひめゆりの塔
Director: Masuda Toshio
Company: Nikkatsu / 1968

Movie: Eureka ユリイカ
Director: Aoyama Shinji
Company: J WORKS • Artist Film / 2000

Movie: Distance ディスタンス
Director: Koreeda Hirokazu
Company: Bandai Visual / 2001

Movie: Hush ハッシュ!
Director: Hashiguchi Ryosuke
Company: Artist Film • Happinet Pictures / 2001

เจแปนฟาวน์เดชันของฉายภาพยนตร์ในโปรแกรม เจเอฟเธียเตอร์ ประจำเดือนเมษายน 2554
ตามนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่น เนื่องจากเหตุการณ์ภัยพิบัติแผ่นดินไหวและสึนามิที่ผ่านมา

สำหรับโปรแกรมการฉายภาพยนตร์ในเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน 2554 อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้
เราขออภัยสำหรับการแจ้งอย่างกระทันหันมา ณ ที่นี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ติดตามชมโปรแกรมเจเอฟ เธียเตอร์

The JF Theater Film screenings scheduled for April 2011 will be cancelled as result of the recent earthquake
and tsunami in Japan, in line with the policy of the Japanese Government.

The screening schedules for May & June 2011 will also subject to change due to the current situation.

We apologize for the short notice and appreciate your understanding.

MAY 2011 : *School*

Fri 06th May 2011 18:30
Flag Class A Grade 4
(四年三組のはた) 1976
แต่คุณครูด้วยดวงใจ
Directed by FUJII Katsuhiko
(藤井克彦)
86 mins.

Fri 13th May 2011 18:30
A Class to Remember
(学校) 1993
โรงเรียน
Directed by YAMADA Yoji
(山田洋二)
120 mins.

Fri 20th May 2011 18:30
Funny Note
(先生のつうしんぼ) 1977
สมุดพกคุณครู
Directed by TAKEDA Kazunari
(武田一成)
93 mins.

Fri 27th May 2011 18:30
Home of Acorns
(どんぐりの家) 1998
บ้านลูกโอ๊ก
Directed by ANNO Takashi
(安濃 高志)
111 mins.

JUNE 2011 : *Samurai*

Fri 03rd Jun. 2011 18:30
Seven Samurai
(七人の侍) 1954
เจ็ดเซียนซามูไร
Directed by KUROSAWA Akira
(黒澤明)
207 mins.

Fri 10th Jun. 2011 18:30
When the Rain Lift
(雨上がる) 2000
เมื่อฝนหยุด
Directed by KOIZUMI Takashi
(小泉堯史)
92 mins.

Fri 17th Jun. 2011 18:30
When the Last Sword is Drawn
(壬生義士伝) 2003
มิบุกิซึเคน เมื่อซึกดาบเล่มสุดท้าย
Directed by TAKITA Yojiro
(滝田洋二郎)
138 mins.

Fri 24th Jun. 2011 18:30
Sen Rikyu
(千利休・本覺坊遺文) 1989
วันสุดท้ายของนิกัซึซา
Directed by KUMAI Kei
(熊井啓)
107 mins.

Ryuichi Kawamura Exclusive One Night Only Charity Concert in Bangkok

ริวอิจิ คาวามูระ อดีตนักร้องนำวงลูน่าซี (Luna Sea) จากญี่ปุ่น เปิดคอนเสิร์ตการกุศลเพื่อหารายได้สมทบทุนเข้ามูลนิธิโรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยมีแขกรับเชิญคือ ธนชัย อุชชิน หรือป๊อด โมเดิร์นด็อก และจะได้มีการเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาขับร้องร่วมกับการบรรเลงดนตรีโดยวงดุริยางค์ซิมโฟนี กรุงเทพฯ (Bangkok Symphony Orchestra) ภายใต้การควบคุมวงของอาจารย์วานิช โปตรวานิช

ส่วนหนึ่งของรายได้จากการจำหน่ายบัตร จะนำไปสมทบทุนในโครงการ เจแปน อินอรี - JAPAN INORI (Wishing for Japan) ของมูลนิธิ อะคาเดมิก กรุป พร้อมกันนี้ยังมีการผลิตเสื้อยืดการกุศล JAPAN INORI ราคาตัวละ 250 บาท ออกจำหน่ายเพื่อสมทบทุนในโครงการเดียวกันนี้ด้วย โดยจะมอบเงินทั้งหมดให้กับสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เพื่อนำไปบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ประเทศญี่ปุ่นต่อไป

จำหน่ายบัตรทางเคานเตอร์ไทยทิคเก็ตเมเจอร์ ทุกสาขา
(www.thaiticketmajor.com)

วันเวลา: 30 เมษายน 2554, 19.00 น.

สถานที่: รอยัล พารากอน ฮอลล์, สยามพารากอน

JAPAN FOUNDATION

เจแปนฟาวนด์ชัน กรุงเทพฯ เป็นสำนักงานสาขาของเจแปนฟาวนด์ชันซึ่งได้รับการก่อตั้งโดยรัฐบาลญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2515 มีจุดประสงค์เพื่อดำเนินงานแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยอย่างเต็มรูปแบบ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรและบุคคลต่างๆ ที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม

ญี่ปุ่นสาร เป็นเอกสารที่แจกจ่ายโดยไม่คิดมูลค่า ให้แก่บุคคลหรือองค์กรที่มีความสนใจในวัฒนธรรมญี่ปุ่น และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ท่านสามารถเปิดดูญี่ปุ่นสารได้ที่เว็บไซต์ www.jfbkk.or.th

The Japan Foundation, Bangkok serves as a liaison office of the Japan Foundation, established by the Japanese government in 1972, to assist in its full implementation of cultural exchanges between Thailand and Japan as well as to create networks with affiliated cultural organizations and individuals in Thailand.

Japan Letter is distributed free of charge to individuals and organizations interested in Japanese culture and international cultural exchange. Japan Letter can also be read on site at www.jfbkk.or.th

คุณอยากอ่านอะไรในญี่ปุ่นสาร? คุณคิดเห็นอย่างไรกับญี่ปุ่นสาร?

โปรดส่งคำแนะนำและความคิดเห็นของคุณมาได้

What do you want to read about and see in Japan Letter?

Please send your suggestion and comment to:

Email: japanletter@jfbkk.or.th

Tel: 02 260 8560-4 Fax: 02 260 8565

The Editor of Japan Letter

The Japan Foundation, Bangkok

Serm Mit Tower 10th FL. 159 Sukhumvit Soi 21

(Asokmontri Rd.), Bangkok 10110

Copyright 2011 The Japan Foundation, Bangkok All rights reserved.

No reproduction or republication without written permission

เจแปนฟาวนด์ชัน กรุงเทพฯ เจ้าของลิขสิทธิ์ 2554 ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งจากหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่หรือพิมพ์ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร